

12.5.2026

Sosiaali- ja terveysministeriö
Lausuntopalvelu.fi**ASIA Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio), VN/6094/2026**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Lääkäripalveluyritykset ry:n lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio).

Esityksessä ehdotetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalla tai sen tehtäviä suorittavalla henkilöllä olisi jatkossa velvollisuus ilmoittaa salassapitovelvollisuuden estämättä poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos henkilö on tehtävässään saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua vakavan väkivaltarikoksen kohteeksi. Velvollisuus olisi sidottu sellaisiin rikoslain 21 luvussa säädettyihin henkeen ja terveyteen kohdistuneisiin rikoksiin, joista rikoslaisissa säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta eli käytännössä vakavammat teot kuin lievä pahoinpitely. Lisäksi ehdotetaan, että muissa väkivallan vaaraa koskevissa epäilyissä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilla olisi voimassa olevan lainsäädännön mukainen oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa kyseiset välttämättömät tiedot. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että poliisilla olisi oikeus saada välttämättömät tiedot myös pyynnöstä. Pyydettyinä tietoja edellytettäisiin tietopyynnön tekijältä ja tiedon luovuttajalta korkeampaa virka-asemaa.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja saisi tehdä työntekijäänsä kohdistuneesta rikosepäilystä ilmoituksen poliisille työntekijänsä pyynnöstä, jos teon on syytä epäillä kohdistuneen työntekijään tämän työtehtävien vuoksi.

Lakiesityksen tavoite on, etteivät tiedot ainakaan vakavimmista väkivallan uhista jää sosiaali- ja terveydenhuollosta ilmoittamatta poliisille sen vuoksi, ettei lakia ole kirjoitettu veloitteen muotoon. Lisäksi tavoitteena on joustavoittaa tiedonsaantia siten, että poliisi saisi välttämättömät tiedot uhan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten myös pyynnöstä. Esityksen tavoitteena ylipäänsä on lisätä viranomaisten mahdollisuuksia ennalta ehkäistä ja estää vakavia väkivaltarikoksia sekä vahvistaa poikkihallinnollista yhteistyötä.

Tavoite on lisäksi turvata se, etteivät sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöihin kohdistuneet rikosepäilyt jäisi ilmoittamatta poliisille sen vuoksi, että epäillyn rikoksen kohteeksi joutunut henkilö ei voisi tai uskaltaisi itse tehdä asiasta ilmoitusta. Tavoite olisi parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden työturvallisuutta ja oikeusturvaa sekä vähentää heihin kohdistuneiden rikosepäilyjen jäämistä piilorikollisuudeksi.

12.5.2026

Lääkäripalveluyritykset ry (LPY) kiittää lausuntopyynnöstä. Alla on Lausuntopalvelussa antamamme lausunto.

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusosoikeudesta

LPY pitää nykyistä oma-aloitteista tiedonluovutusosoikeutta tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilla täytyy olla mahdollisuus tehdä poliisille ilmoitus salassapitosäännösten estämättä silloin, kun he arvioivat, että henkeen tai terveyteen kohdistuvan teon estäminen sitä edellyttää.

Yhdistyksen mielestä nykyinen lainsäädäntö on riittävä. Sen soveltamista on kuitenkin tuettava nykyistä paremmin valtakunnallisella ohjeistuksella, koulutuksella ja yhtenäisillä toimintamalleilla. Sote-alojen ammattilaiset lähtökohtaisesti ilmoittavat poliisille silloin, kun he arvioivat, että kyseessä on todellinen ja vakava uhka. Ongelma ei ole ensisijaisesti siinä, että ilmoittaminen perustuisi oikeuteen eikä velvollisuuteen, vaan siinä, että nykyisen ilmoitusosoikeuden käytännön soveltaminen on epäselvää ja vaihtelevaa.

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta

LPY ei kannata esityksen mukaista oma-aloitteisen tiedonluovutusvelvollisuuden asettamista sote-alojen ammattilaisille.

Esityksen perusteella on vaikea arvioida, mitä lisäarvoa ilmoitusosoikeuden muuttaminen ilmoitusvelvollisuudeksi toisi verrattuna nykytilaan. Ammattilaiset eivät jätä ilmoittamatta siksi, etteivät he haluaisi ehkäistä väkivaltaa; sen sijaan syynä ilmoittamatta jättämiseen voi olla, että ilmoituskynnys, salassapidon rajat ja tiedonluovutuksen edellytykset koetaan epäselviksi. Ilmoitusvelvollisuus on erityisen ongelmallinen tilanteissa, joissa uhan uskottavuuden arviointi on vaikeaa: ylittyykö ilmoitusvelvollisuuden raja vai ei.

Ehdotettu "syytä epäillä" -kynnys jää sote-ammattilaisen näkökulmasta epäselväksi. Lakiesityksessä ei kuvata riittävän selvästi sitä, miten ammattilaisen pitäisi arvioida uhan uskottavuutta, konkreettisuutta tai vakavuutta. Erityisesti epäselväksi jää, milloin kyse on sellaisesta uhasta, joka synnyttää velvollisuuden ilmoittaa, ja milloin kyse on tilanteesta, jossa ilmoittaminen olisi edelleen vain mahdollista.

LPY:n näkemyksen mukaan ilmoitusvelvollisuuden sitominen rikoksiin, joista rikoslaisissa säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, voi osoittautua käytännössä haastavaksi. Sote-ammattilaisilta ei voida edellyttää rikosoikeudellista osaamista sen arvioimiseen, mikä rikosnimike mahdollisesti täytyisi ja mikä enimmäisrangaistus siitä seuraisi. Jos ilmoitusvelvollisuus sidotaan rikoksen vakavuuteen, täytyy sääntelyn olla käytännön soveltajan näkökulmasta selkeää.

Matala ilmoitusvelvollisuuden raja on ongelmallinen hoitosuhteen luottamuksen näkökulmasta. Velvollisuus ilmoittaa poliisille voi vaikuttaa siihen, mitä potilaat uskaltavat kertoa sote-ammattilaisille. Luottamuksen heikkeneminen voi johtaa siihen, että henkilöt jättävät hakeutumatta avun piiriin tai eivät kerro olennaisia asioita hoidossa ollessaan. Tämä on omiaan heikentämään potilasturvallisuutta ja myös yleistä turvallisuutta.

12.5.2026

Lakiesityksessä jää epäselväksi, mitkä ovat seuraamukset, jos ilmoitusta ei tehdä ja myöhemmin todetaan, että ilmoitusvelvollisuus olisi täyttynyt: milloin kyse voisi olla virkavelvollisuuden rikkomisesta tai muusta oikeudellisesta seuraamuksesta? Mitkä ovat seuraamukset alan ammattilaisille, jotka eivät ole virkasuhteessa?

LPY:n mielestä on ilmeinen vaara, että ilmoitusvelvollisuus voi johtaa varmuuden vuoksi tehtäviin ilmoituksiin ja sitä kautta ilmoitusten määrän kasvuun ja poliisitoimen kuormittumiseen ilman, että turvallisuus välttämättä paranee. Yhdistys esittää, että ilmoittaminen pidetään jatkossakin oikeutena ja panostetaan sote-alojen ammattilaisten koulutukseen ja ohjeistukseen sekä yhte näisten toimintamallien kehittämiseen ja käyttöönottoon.

Jos ilmoitusten määrä kasvaa, mutta viranomaisilla ei ole resursseja tehdä muuta kuin todeta tilanne, jää ilmoitusvelvollisuuden lisäarvo vaatimattomaksi. Ilmoitusvelvollisuutta ei tulisi säätää ilman selkeää suunnitelmaa siitä, miten ilmoitukset käsitellään, miten jatkotoimet määräytyvät sekä miten ilmoituksen kohteena olevan henkilön avunsaanti varmistetaan.

LPY pitää välttämättömänä, että esityksessä kuvataan selkeästi, mitä ilmoituksen tekemisen jälkeen käytännössä tapahtuu. Ilmoitusoikeuden/-velvollisuuden tarkoituksena on oltava uhkaavan teon estäminen ja henkilön ohjaaminen tarkoituksenmukaisen avun ja tuen piiriin, ei pelkästään tiedon siirtäminen poliisille. Jos ilmoitusmenettelyn lopputuloksena on ainoastaan poliisin kuuleminen ilman asianmukaista hoitoa tai tukea, vähentää se halukkuutta hakea apua jatkossa ja heikentää samalla luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta

LPY:n mielestä on perusteltua, että poliisi voi tietyissä tilanteissa saada sosiaali- ja terveydenhuollosta välttämättömiä tietoja henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhan arvioimiseksi ja uhkaavan teon estämiseksi. Muistutamme, että sosiaali- ja terveydenhuollolla ei välttämättä ole kokonaiskuvaa asiakkaan tai potilaan tilanteesta, eikä sote-toimija voi aina tunnistaa poliisin uhka-arvion kannalta merkityksellisiä tietoja.

Yhdistys pitää tärkeänä, että poliisin pyynnöstä tapahtuvan tiedonluovutuksen edellytykset määritellään mahdollisimman täsmällisesti. Esityksessä jää epäselväksi, millä tarkkuudella poliisin on perusteltava tietopyyntönsä ja mitä sote-toimijan odotetaan tämän perusteella arvioivan. Tietopyynnön on aina oltava riittävän yksilöity ja perusteltu, jotta sote-toimija voi osaltaan arvioida, mitä tietoja on välttämätöntä luovuttaa.

Pidämme ongelmallisena, jos sote-toimijalle jää tosiasiallinen vastuu arvioida poliisin tietopyynnön oikeasuhtaisuutta tilanteessa, jossa poliisilla on enemmän tietoa uhka-arvion perusteista kuin sote-toimijalla. Sote-toimijan arviointi on rajattava siihen, onko pyyntö riittävästi yksilöity, liittykö se laissa säädettyyn tarkoitukseen ja ovatko pyydetyt tiedot välttämättömiä.

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta

Sote-ammattilaisiin kohdistuu nykyisin aivan liian usein väkivaltaa, uhkailua tai muuta epäasiallista toimintaa. Kaikki työntekijät eivät välttämättä halua tai uskalla tehdä ilmoitusta poliisille, vaikka ilmoituksen tekeminen olisi perusteltua.

12.5.2026

LPY kannattaa sitä, että sote-palveluntuottajalle mahdollistetaan oikeus työntekijän pyynnöstä ilmoittaa poliisille häneen kohdistuneesta epäilystä rikoksesta. Se on tarpeellista työntekijöiden oikeusturvan, työturvallisuuden ja työssä kohdattavan väkivallan ehkäisemisen näkökulmasta.

Muut kommentit

LPY:n mielestä esityksen tavoitteet ovat kannatettavia, mutta oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta säätäminen ei ole esitetyssä muodossa tarpeellista.

Esitämme, että ennen ilmoitusvelvollisuudesta säätämistä arvioidaan huolellisesti, voidaanko esityksen tavoitteet saavuttaa tehokkaammin parantamalla nykyisen sääntelyn tunnettuutta sekä lisäämällä aiheesta kouluttamista ja yhtenäisten toimintamallien käyttöönottoa.

Yhdistys muistuttaa, että viranomaisten välisen tiedonvaihdon lisääminen ei yksin riitä ehkäisemään väkivaltaa. Väkivallan ehkäisemiseksi on turvattava riittävät resurssit ennaltaehkäiseviin palveluihin, matalan kynnyksen tukeen sekä moniammatilliseen yhteistyöhön.

Lääkäripalveluyritykset ry:n puolesta,

Ismo Partanen
toiminnanjohtaja